

Брати

Наталія Кобринська

Казка

Завітала зима, стара, біла бабуса, щоби струджену, змучену пекучим сонцем і висилену літом землю заколисати до відпочинку; підкласти під голову м'яку подушку й охоронити перед своїм лютим сином-морозом білим пуховим покривалом.

Вона й людей перед ним хоронила. Несла спокій у теплу хату, одягала в тепле одіне, вогнем розгрівала скостенілі руки.

За кожний раз віталася з ними, як з добрими знакомими, і все заставляла по-давньому.

Дехто пішов під землю, інший ще лиш світ повітав, одні радовались, другі плакали й журились своєю звичайною, людською журою. Вона все те добре знала і на все милосердним дивилась оком, як дивляться старці на діти, вічність на переминаючу ту земність.

* * *

Минула в рахунку часу страшна тринадцятка.

Бабуса-зима, що була відійшла, знову повернулася. Повернула і застала: поля, що колись вкривала білим пухом, застелені були трупами й раненими, а страшний зойк і крик видобувався з тисячі грудей. Люди гурмами переходили з місця на місце, як би закляв їх хтось якимсь страшним прокльоном, мов гонені якоюсь невидимою силою. Ішли без волі, без надії на лучче, ішли, бо мусили іти. Ішли, хоч не знали, чого й по що, властиво, ідуть? Все, що було змістом і суттю їх життя, лишили за собою, як річ минувшості, як щось такого, що уже перестало до них належати і лиш болючим лишилося спомином... Ішли проти смерті й наставляли... свою грудь. Ішли, не питаючись: нащо? чого? кому що з того прийде? Бабуса-зима знала людей. Вона знала їх зазисті, злості, амбіції, знала, як часом тяжко гнобили себе, не раз бувало що і кров потекла, але те вже давно було і з часом все те якось меншало, лагідніло. Тож бабуса немало дивувалася, коли застала таку страшну на світі лють. Хоч і потішалася, що то не буде довго тривати, бо при теперішніх винаходах, технічних знарядях, удосконаленнях, цілий світ хіба пустинею став би, якби таке убиване і різня мали довше тривати.

Бабуса-зима тратила свою силу і мусила відходити. Відійшла і знову вернула. А спішно їй було обтулити збіджену землицю білими пеленами і вигоїти з завданих їй ран.

Але ті рани ще не закленилися. Все ще дерлись і бризкали свіжою кровію. Здалека вже чула гук гармат і свист самострілів. Гуманність збанкрутувала, зійшла з поверхні землі, лишилась лиш одна брутальна сила і її залізні права.

* * *

Стуманілий жовнір не володів вже своїм умом. З завмерлим серцем продирався через гущу колючих дротів, затроєних димів і граду куль...

Збожеволілі коні волочили своїх неживих панів.

Смерть покотом звалювала маси людей.

На кождім поступі жите змагалось з смертю.

Всюди смертельне хропіє, крик, рев роздирали небеса.

* * *

Пекольний вогонь від кількох днів не ставав ані на хвилину. Люди кидались на себе, як дикі звірі.

Із-за ліса вибіг молодий стрілець з піднесеним вгору багнетом. Біг перед себе як опутаний, летів без пам'яті, нічого не видів, не чув.

Сліпий на все, що его окружало, глухий на смертельні зойки товаришів, на їх крики і благання о рятунок.

Одно лиш знав, що мусить пробити грудь і виточити кров молодцеві, що так само біг проти него.

Зрівнялись... станули... і змірились очима...

— Брате! — вирвалось з грудей молодцеві в чужім мундирі.

— Брате! — крикнув стрілець, і витягнені багнети випали їм з рук, і оба широко обіймились.

Вмить вибігло двох других, з двох ворожих собі таборів, і обох на місці трупом поклали...

Впали, як зламане огниво. Змертвіло тіло, поблідли лиця, зашклились очі, але на їх чолі все ще як би снувалась думка, а отворені очі як би питали: "Чому так сталося? Яка тому причина? Що пхнуло брата на брата? Хто їх на себе наслав? Хто їх розділив, і нащо студене залізо роздерло їм серця?"

А холодна, зимова ніч вкрила трупів білими рантухами. Місяць неясно визирав із-за хмар і зеленим лицем відбивався в широко отворених, дивно переймаючих очах братів, що будто би бачили не те, на що їх очі за життя дивились, не те, що їх окружало, а щось іншого, дальшого, ледви що начерненого будучністю...

Тяжка рука минувшості затяжіла була на їх житю, на їх душах — на душі цілого їх народу. Минувшість, яка казала їм забути про те, що було, не бути собою, не мати надії на щасливішу долю. Неволья наловила тяжкі на них кайдани, окружила важкими ланцюгами й відтяла від цілого, світа. За кожде живійше порушене, за кождий стон тіснійше затискано кайдани неволі. Замкненим у тісних межах не вільно було виглянути на ширшу арену світа, то і той світ забув про замираючі в оковах мільйони, що надармо видирались на волю...

* * *

Коли бабуса-зима знов заглянула на бідну землю, страшна язва з диким реготом, гуком і свистом пересувалась з місця на місце, лишаючи за собою повно гробів і зриту гарматами пустиню. Вітер шумів у спустошілім лісі, свистав вікнами порожніх хат. Земля порушалась, вставляли цілі армії без рук, без ніг, без голови, інші — лиш безобразна маса. Оболочені, в лахмітю, замість зброї з важкими на плечах хрестами.

Ідуть незчисленними рядами, йдуть через континенти, моря, зависають у повітрі.

На полі, під лісом, де впали братя, тягнулись вже зорані поля. А кого дорога вела тими полями, той бачив два сиві голуби, як перелітали з груди на груду, присідали на корчиках, гойдались на деревині й нараз без сліду пропадали. Знову появлялись і знов десь зезали.

* * *

Уже втретє прийшлося бабусі вертати, й все те саме заставала вона. Жаль стискав її серце і сльози-перли лялись зі старечих очей.

— Не унивай! — шепнула їй на вухо відходяча осінь. — Щось нове починається, щось велике висить у воздуху...

І дійсно! Серед реву гармат, що доходив із північного востока, вмішувався якийсь інший, відмінний від воєнної метушні гамір.

Якась могутня гроза гуділа щораз ближче і ближче.

Піднісся червоний прапор — б'є червона луна пожеж і займає щораз ширші круги.

Хвиля людей підноситься за хвилею. Чути зойки, крики, скрегіт зброї, але люди не ідуть уже, як збита в купу череда, вони мають певну ціль, означені стремління. Їм вже не видирають жите, а самі его добровільно дають.

* * *

Грім!..

Небо затряслось... земля задрижала. Зірвалися вікові кайдани, зломилась людська мука, визволилась народна душа.

* * *

Заграли рожеві зорі, високо піднеслось проміне сонця воскресенія, три звізди блиснули на яснім блакиті. Підніс голову могутній лев, появився з мушкетом запорожець, виринув на синім полі золотий плуг, а над ним оливну галузку несли два голуби з широко розпростертими крилами на небес просторі.

Одно лиш крило молодшого брата опадало вниз зомліле...